

NORGES HØYESTERETT

Den 29. juli 2021 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Falkanger, Bergh og Thyness i

HR-2021-1585-U, (sak nr. 21-074022SIV-HRET), sivil sak, anke over dom:

I.

A

(advokat Bjørn Arild Langenes
advokat Hanne Pentzen)

B

(advokat Fisnik Baki
advokat Øyvind Bratlien)

C

(advokat Knut Ditlev-Simonsen
v/advokatfullmektig Marthine Høhrbye)

mot

D

(advokat Willy Saar Pedersen
v/advokatfullmektig Kemal Yaldizli)

II.

D

(advokat Willy Saar Pedersen
v/advokatfullmektig Kemal Yaldizli)

mot

A

(advokat Bjørn Arild Langenes
advokat Hanne Pentzen)

B

(advokat Fisnik Baki
advokat Øyvind Bratlien)

C

(advokat Knut Ditlev-Simonsen
v/advokatfullmektig Marthine Høhrbye)

truffet slik

B E S L U T N I N G :

- (1) Saken gjelder anke over lagmannsrettens dom i en sak hvor tre tiltalte er frifunnet for straff, men samtidig er dømt til å betale oppreisningserstatning for de samme handlinger som lå til grunn for tiltalen i saken.
- (2) C, A og B ble 10. oktober 2019 satt under tiltale for overtredelse av straffeloven (1902) § 223 tredje ledd om forbund om grov frihetsberøvelse. Grunnlaget var at de skulle ha deltatt i planlegging og avtale om å gjennomføre en frihetsberøvelse av fornærmede D.
- (3) Oslo tingrett avsa 6. juni 2020 dom med blant annet slik domsslutning:
- «1. B, født 00.00.1991, dømmes for overtredelse av straffeloven (1902) § 233 første og andre ledd, jf. § 49, straffeloven (1902) 223 tredje ledd, straffeloven (1902) 132 andre ledd og straffeloven (2005) § 160 andre ledd, jf. første ledd, jf. § 15, sammenholdt med straffeloven (1902) § 62 og straffeloven § 64, til en straff av fengsel i 7 – sju – år.
- Til fradrag i straffen kommer 698 – sekshundreogtjåtte – dager for utholdt varetekt pr. 3.3.2020, jf. straffeloven (1902) § 60.
- [...]
3. C, født 00.00.1989, dømmes for overtredelse av straffeloven (1902) § 223 tredje ledd og straffeloven (2005) § 157 første ledd, jf. § 15, sammenholdt med straffeloven (1902) § 62 og straffeloven § 64, til en straff av fengsel i 2 – to – år.
- Til fradrag i straffen kommer 5 – fem – dager for utholdt varetekt pr. 3.3.2020, jf. straffeloven (1902) § 60.
4. A, født 00.00.1987, dømmes for overtredelse av straffeloven (1902) § 223 tredje ledd, sammenholdt med straffeloven (1902) § 64, til en straff av fengsel i 2 – to – år og 3 – tre – måneder.
- Til fradrag i straffen kommer 3 – tre – dager for utholdt varetekt pr. 3.3.2020, jf. straffeloven (1902) § 60.
- [...]
6. B, C og A dømmes – én for alle og alle for én – til å betale 150 000 – etthundreogfemtitusen – kroner i oppreisningserstatning til D innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse. Også B, C og A hefter således solidarisk for oppreisningserstatningen idømt av Borgarting lagmannsrett med 150 000 kroner i sak 18-070631AST-BORG/02.
7. Saksomkostninger idømmes ikke for noen av de tiltalte.»
- (4) Borgarting lagmannsrett avsa 1. februar 2021 dom med blant annet slik domsslutning:
- «3. B frifinnes for overtredelse av straffeloven (1902) § 223 tredje ledd.
4. C, født 00.00.1989, frifinnes for overtredelse av straffeloven (1902) § 223 tredje ledd og straffeloven (2005) § 157, jf. § 15.

5. A, født 00.00.1987, frifinnes for overtredelse av straffeloven (1902) § 223 tredje ledd.

[...]

7. B, C og A dømmes – én for alle og alle for én – til å betale oppreisningserstatning til D med 150 000 – etthundreogfemtitten – kroner innen to uker fra dommens forkynnelse. B, C og A hefter ved dette solidarisk for oppreisningserstatningen på 150 000 – etthundreogfemtitten – kroner som E, F og G ble dømt til å betale til D i Borgarting lagmannsrett dom 16. november 2018. I tillegg kommer lovens forsinkelsesrente fra forfall og til betaling skjer.»

- (5) Under avgjørelsen av skyldspørsmålet delte lagmannsretten seg i et flertall på fire dommere og et bestemmende mindretall på tre dommere, jf. straffeprosessloven § 35 første ledd. Det bestemmende mindretallet fant det ikke tilstrekkelig bevist at de tre tiltalte hadde deltatt i planlegging og avtale om grov frihetsberøvelse av fornærmede. De tiltalte ble følgelig frifunnet i straffespørsmålet.
- (6) Ved avgjørelsen av de sivile kravene på oppreisningserstatning delte lagmannsretten seg i de samme to fraksjonene. Flertallet stemte for ileggelse av oppreisningserstatning, mens mindretallet stemte imot. Siden dette spørsmålet avgjøres ved alminnelig flertall, ble C, A og B ved lagmannsrettens dom, slutningen punkt 7, dømt til å betale oppreisningserstatning på 150 000 kroner. Ansvar er utformet som et solidaransvar for oppreisningserstatning med samme beløp fastsatt ved Borgarting lagmannsretts dom 16. november 2018 (sak nr. 18-070631AST-BORG/02), hvor E, F og G ble straffedømt for sin rolle under frihetsberøvelsen av D i september 2015 og i den forbindelse dømt til å betale D oppreisningserstatning. Lagmannsretten viste til at handlingene i denne saken ble begått før skadeserstatningsloven § 3-5 andre ledd ble tilføyd med virkning fra 1. juli 2017.
- (7) C, A og B har alle anket lagmannsrettens dom for så vidt gjelder slutningens punkt 7, de sivile kravene fremmet av D. Ankene gjelder lagmannsrettens saksbehandling og/eller lovanvendelse.
- (8) B, A og C har ved sin forsvarer i korte trekk anført at lagmannsrettens flertall krenker uskyldpresumsjonen etter Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 6 nr. 2 og Grunnloven § 96 andre ledd ved sin vurdering av vilkårene for oppreisningserstatning. Krenkelsen av EMK nødvendiggjør opphevelse av lagmannsrettens dom for å gi et effektivt rettsmiddel, jf. EMK artikkel 13. Det anføres også at domsgrunnene er mangelfulle ved at det ikke gjøres separate vurderinger av om vilkårene i skadeserstatningsloven § 3-5 er oppfylt for hver enkelt skadevolder.
- (9) A og B gjør ved sine forsvarere i korte trekk gjeldende det samme som C.
- (10) D har inngitt tilsvaret til ankene, samt selvstendig anke over slutningens punkt 7. Til ankene fra C, A og B anfører D ved sin bistandsadvokat at lagmannsrettens avgjørelse ikke krenker uskyldpresumsjonen, og at domsgrunnene for øvrig er tilstrekkelige. Ds anke gjelder lovanvendelsen knyttet til at oppreisningsansvaret er fastsatt som solidaransvar med de domfelte E, F og G (Borgarting lagmannsretts sak nr. 18-070631AST-BORG/02). Det anføres at lagmannsretten skulle ha fastsatt helt eller delvis separate oppreisningskrav selv om

endringen av skadeserstatningsloven § 3-5 andre ledd om separate krav for flere skadevoldere ikke var trådt i kraft på skadetidspunktet.

- (11) C, A og B har inngitt hver sine tilsvarende til Ds anke, og anfører alle at lagmannsrettens rettsanvendelse vedrørende solidaransvar er korrekt basert på reglene slik de forelå på skadetidspunktet. Alle har lagt ned påstand om at Ds anke forkastes.
- (12) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at særskilt anke mot avgjørelse av sivile krav finner sted etter tvistelovens regler, jf. straffeprosessloven § 435, og at anke til Høyesterett ikke kan fremmes uten samtykke fra ankeutvalget. Utvalget kan bare gi samtykke når anken gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende sak, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken avgjort i Høyesterett, jf. tvisteloven § 30-4. Etter tvisteloven § 30-3 andre ledd bokstav d kan ankeutvalget oppheve lagmannsrettens dom dersom utvalget enstemmig finner det klart at det er grunnlag for opphevelse.
- (13) Det følger av Grunnloven § 96 andre ledd og EMK artikkel 6 nr. 2 at enhver har rett til å bli ansett uskyldig inntil det motsatt er bevist etter loven. Dette er ikke til hinder for at det kan ilegges erstatningsansvar på grunnlag av forhold som den ansvarlige er frifunnet for i straffesak. Men det er i slike tilfeller et krav at avgjørelsen som ilegges erstatningsansvar, er utformet på en måte som ikke krenker den strafferettslige uskyldspresumsjonen. Hva dette betyr for utformingen av begrunnelsen for erstatningsansvaret er beskrevet slik i Rt-2014-705 avsnitt 4, senere gjengitt blant annet i HR-2018-1909-A avsnitt 55:

«I saker som dette står lagmannsretten overfor den krevende oppgaven det er å gi en tilstrekkelig dekkende begrunnelse for sin avgjørelse av de sivile kravene, samtidig som denne begrunnelsen ikke med rimelighet må kunne oppfattes slik at den – direkte eller indirekte – rokker ved konklusjonen i den frifinnende straffedommen, jf. Rt-2009-1456 avsnitt 28 flg. Om det siste er tilfellet, beror på en vurdering av dommen sett som et hele. Det er da vesentlig at domsgrunnene får frem forskjellene i beviskrav, at man unngår typisk strafferettslig terminologi, at premissene ikke kobles opp mot elementer i straffesaken som for eksempel tiltalebeslutningen eller spørsmålsskriftet til lagretten, og at det uttrykkelig sies at idømmelsen av erstatningsansvaret ikke rokker ved den konklusjon at det ikke er grunnlag for straffansvar. Domsgrunnene må heller ikke ellers etterlate det inntrykk at retten mener det var grunnlag for straffansvar, eller være utformet slik at de i realiteten må lede til den konklusjon at det ikke var grunnlag for frifinnelse, jf. Rt-2008-1292, Rt-2009-1456, Rt-2012-47, Rt-2013-22 og Rt-2014-249.»

- (14) I denne saken er lagmannsrettens flertalls begrunnelse for grunnlaget for oppreisningserstatning knapp:

«Flertallet ... har kommet til at vilkårene for å pålegge B, C og A å betale oppreisning til D er til stede. Det vises til redegjørelsen foran for flertallets syn på skyldspørsmålet.

Når vilkårene er oppfylt skal oppreisning normalt gis, jf. Rt-2014-745. Flertallet finner at det skal tilkjennes oppreisning i saken her.»

- (15) Når begrunnelsen på denne måten direkte og uten forbehold er knyttet til flertallets begrunnelse for straffskyld, gir det inntrykk av at de ansvarlige i realiteten blir tilskrevet straffbare handlinger. Dette innebærer en krenkelse av uskyldspresumsjonen i Grunnloven § 96 og EMK artikkel 6.

- (16) Lagmannsrettens samlede begrunnelse er imidlertid tilstrekkelig til å vise at resultatet ville ha blitt det samme ved en eventuell ny behandling av spørsmålet. Krenkelsen av uskyldspresumsjonen kan da repareres ved at Høyesterett konstaterer den, jf. HR-2018-1909-A avsnitt 66.
- (17) Ankeutvalget finner enstemmig at det ikke er tilstrekkelig grunn til at saken blir fremmet for Høyesterett, jf. tvisteloven § 30-4. Ankene tillates derfor ikke fremmet.

S L U T N I N G

1. Ankene tillates ikke fremmet.
2. Lagmannsrettens domsgrunner for de sivile kravene krenker Grunnloven § 96 andre ledd og EMK artikkel 6. Krenkelsen anses reparert ved denne beslutning.

Espen Bergh
(sign.)

Aage Thor Falkanger
(sign.)

Erik Thyness
(sign.)